

21.4.2015

Pääjohtaja Erkki Liikasen puhe Suomen Pankin rahamuseon ”Yhteinen velkamme” -näyttelyn avajaisissa 21.4.2015

Hyvät kuulijat,

toivotan kaikki tervetulleeksi Rahamuseon uuden vaihtuvan näyttelyn avajaisiin. Tämän kertaisen näyttelyn teemana on ”Yhteinen velkamme”. Se käsittelee valtion lainanoton historiaa ja hiukan nykyisyyttäkin.

Näyttely on rakennettu yhteistyössä Valtiokonttorin kanssa. Suurin osa esillä olevasta aineistosta on Valtiokonttorin kokoelmista. Tämä on ensimmäinen kerta, kun valtiokonttorin historiallista obligaatiokokoelmaa on saatu tässä laajuudessa yleisön nähtäville.

Haluan esittää tässä yhteydessä erityiskiitokset Mika Arolalle ja Suvi Asikaiselle, jotka ovat vastanneet näyttelystä Valtiokonttorin puolelta. Suomen Pankin puolelta koordinaattoreina ovat olleet Vappu Ikonen ja Jaakko Koskentola.

Lisäksi haluan kiittää arkkitehti Teemu Taskista grafiikasta ja näyttelyn yleissuunnittelusta. Näyttelystä on tehty myös verkossa julkaistava virtuaalinäyttely. Sen on toteuttanut Outi Kotala.

Tänä iltana kello 17 tohtori Mika Arola Valtiokonttorista pitää täällä Rahamuseon Studia Monetaria -sarjassa yleisöesitelmän valtion lainanotosta 1800-luvulta nykypäivään. Olette luonnollisesti kaikki tervetulleita.

**

Suomen valtion velka on perinteisesti ollut suhteellisen pieni, mikä oli poikkeus Euroopan maiden joukossa. Nehän velkaantuivat voimakkaasi 1970-luvun loppupuolelta alkaen. Muistan, kun 1980-luvun lopulla keskustelin valtionvelasta erään OECD:n virkamiehen kanssa. Kerroin hänelle, että valtionvelkamme oli ”fifteen per cent of GDP”. Hän katsoi minua ja sanoi, ”do you mean fifty, five-o?” Vastasin: ”no, fifteen, one-five”.

1970-luvun alkuvuosina, kun talouskasvu, inflaatio ja progressiivinen verotus toivat Suomen valtion kassaan rahaa ennätysvauhtia, velka maksettiin melkein kokonaan pois. Silloin päästiin jopa pohtimaan kysymystä, tarvitseeko valtion ottaa lainaa ollenkaan. Valtiovarainministerinä oli Johannes Virolainen. Suomen

21.4.2015

Pankin silloinen pääjohtaja Mauno Koivisto kertoi sanoneensa Virolaiselle, että sen verran pitää aina esiintyä kansainvälisillä lainamarkkinoilla, että maan nimi pysyy muistissa.

Valtion velka pysyi pienenä 1990-luvun alun talouskriisiin saakka. Sitä seuranneen lamakauden aikana velka lähti nousemaan, mutta saatiin EU-jäsenyyden alkuvuosina taas alenemaan selvästi. Hyvä niin. Suomen tilanne olisi paljon nykyistä huonompi, jos olisimme joutuneet kohtaamaan vuoden 2008 kriisin valmiiksi pitkälle velkaantuneena.

Finanssikriisin puhkeamisesta lähtien valtion velka on kasvanut nopeasti. Tänä vuonna se ylittää 100 miljardin euron rajan. Samalla Suomi koettelee euroalueen yhteisiä julkisen taloudenpidon sääntöjä, joita itse olemme olleet laatimassa. Muutos vain muutaman vuoden takaiseen tilanteeseen on ollut nopea.

**

Joukkovelkakirjamarkkinoilla eletään nyt hyvin poikkeuksellisia aikoja. Sijoittajien tuottovaatimukset luottokelpoisten maiden lainoille ovat painuneet lähelle nolaa ja lainaa saadaan jopa negatiivisella korolla. Pitkätkin korot ovat ennätysellisen alhaalla.

Matala korkotaso valtion velan markkinoilla johtuu osaksi keskuspankkien valtionlainojen osto-ohjelmasta, joka aloitettiin euroalueella maaliskuun alussa. Ostot ovat laajuudeltaan merkittäviä.

Keskuspankit eivät aloittaneet bondien ostoja valtioiden alijäämien rahoittamisen helpottamiseksi, vaan rahapoliittisista syistä, EKP:n hintavakaustavoitteen saavuttamiseksi. Inflaatiovahdin pitäisi sen mukaisesti palautua keskipitkällä aikavälillä lähelle kahta prosenttia.

Ostojen vaikutukset ovat olleet oikeansuuntaisia. EKP korosti jälleen viime viikolla, että ostoja jatketaan ainakin vuoden 2016 syyskuun loppuun ja tarvittaessa sen jälkeenkin, kunnes EKP:n neuvosto katsoo inflaatiovahdin palautuvan kestävästi tavoitteen mukaiseksi.

**

21.4.2015

Nykyiset matalat korot saattavat houkutella liian huolettomaan suhtautumiseen valtion velkaantumista kohtaan. Velanottoon liittyvä matematiikka kuitenkin osoittaa, että nimelliskorkoihin tuijottaminen on pettävää. Se, miten paljon jokin tietty velka-aste rasittaa valtiontaloutta, ei pitkän päälle riipu nimelliskorosta, vaan reaalikorosta ja talouskasvusta.

Suomessa on tapahtunut muutoksia, joiden vuoksi velanottoon pitää suhtautua hyvin varovasti. Pitkän aikavälin kasvuodotukset ovat viime aikoina alentuneet muun muassa työikäisen väestön supistumisen vuoksi. Tämä supistuminen näyttää jatkuvan pitkälle tulevaisuuteen, ja samalla myös työn tuottavuuden kasvu on hidastunut. Hitaan kasvun oloissa velka/BKT -suhteen kääntäminen laskuun on paljon vaativampi tehtävä kuin mitä se olisi nopean kasvun aikana.

**

Suomen Pankin viime joulukuussa julkaiseman ennusteen mukaan Suomen julkisen velan kasvun taittaminen edellytti noin 5 miljardin euron sopeuttamistoimia lähivuosina. Arvio kestävyysvajeesta oli tuolloin 4 % suhteessa BKT:hen.

Uusimmat tiedot viittaavat siihen, että julkisen talouden näkymät ovat vielä jonkin verran heikommät kuin nämä puoli vuotta sitten tehdyt arviot olivat. Tätä taustaa vasten voidaan valtiovarainministeriön viimeaikaisia virkamiesarvioita julkisen talouden näkymistä ja sopeuttamistarpeesta pitää mittaluokaltaan perusteltuina.

Julkisen talouden sopeuttamista on välttämättä jatkettava. Tämä johtuu siitä, että nykyiset ongelmat eivät valtaosin ole suhdanneluonteisia vaan pidempiaikaisia. Koska voimakasta talouskasvua ei ole odotettavissa, ilman uusia sopeuttamistoimia yhteisen velkamme kasvu vain jatkuisi.

On tärkeää, että julkisen talouden sopeuttamisohjelmasta päätetään vaalikauden alussa. Uskottava ohjelma on riittävän konkreettinen ja sitova. Toimien voimaantuloa voidaan jaksottaa, mutta on tärkeää, että osa toimista tulee voimaan jo vuonna 2016.

**

21.4.2015

Nyt avattava näyttely osoittaa, miten tärkeää kansainvälinen luottokelpoisuus on ollut Suomelle eri aikoina.

Ulkomaisen luotonsaannin turvaaminen oli päätavoitteena jo silloin, kun Suomi kytki markkan pohjoiseurooppalaiseen hopeakanta-alueeseen vuonna 1865, ja uudelleen Suomen liittyessä kultakantaan vuonna 1878.

Itsenäistymisen jälkeen Suomen asema kansainvälisillä lainamarkkinoilla oli aluksi huono, mutta määrätietoisella politiikalla luottokelpoisuus saatiin paranemaan. Suomen Pankin pääjohtaja Risto Ryti tiivistä tavoitteen vuonna 1925 sanomalla: ”ei riitä, että meillä on hyvä rahajärjestelmä, vaaditaan lisäksi, että rahajärjestelmämme on sellainen, että siihen ulkomailla luotetaan.”

Kokemukset euroalueen toiminnasta osoittavat, miten tärkeitä luottamus valtion finanssien vakauten on myös euroalueeseen kuuluvalla maalle. Ne maat, joiden julkiseen talouteen ei ole kohdistunut epäluottamusta, ovat menestyneet euroalueen jäseninä hyvin. Sen sijaan ne maat, joita kohtaan on syntynyt epäilyksiä, ovat puolestaan joutuneet toteuttamaan erityisen kovaa finanssipolitiikkaa.

Kohtuudella käytettynä valtion lainanotto on hyödyllinen väline, joka antaa joustavuutta ja investointimahdollisuuksia. Valtion luottokelpoisuuden arvohan piilee juuri tässä. Mutta jos kohtuukäyttö muuttuu riippuvuudeksi, siitä tulee ongelma. Velkaantumisesta tulee silloin rasite, joka syö valtiontaloudesta joustavuuden ja valinnan vapauden. En usko, että kohtuuden ja riippuvuuden rajaa kannattaa koetella.

**

Toivotan teidät tervetulleiksi tutustumaan tähän mielenkiintoiseen näyttelyyn!